

A DÁVID FERENCZ-ALAPITVÁNY.

Az 1874-ik év egyik szép reggelén, vagy pedig szemlélődésre indító valamely csöndes estvéjén lehetett az, mikor Ferencz József, akkor pap, most püspök gondolkozó fejében a Dávid Ferencz-alapítványnak éppen a kellő időben érkezett áldásos eszméje megvillant. Az eszmét lélektani és erős történelmi indoklással terjesztette a „Ker. Magvető“-nek még azon évi folyamában az unitárius közönség elé, 10,000 frt gyűjtését indítványozván a nevezett czimen Dávid Ferencz halálának 1879-ben bekövetkező három százas évfordulójára. Az unitárius közönség az eszmét nagy lelkesedéssel karolta fel. Dicső valálásalapítójának neve varázsként hatott minden köreire. A „Ker Magvető“ következő füzetében Jakab Elek, ismert történettudós, irt buzditó cikket az indítvány mellett s aztán Buzogány Áron és Sámi László üdvözölték nemes célját meglehangu sorokban. Kolozsvár lelkes unitárius hölgyei, s áldozatkész férfiai első sorban siettek adományaikkal megjelenni az áldozati oltárnál. S 1874-ben alig pár hónap alatt 897 frt 75 kr. volt összegyűlve. Nemsokára mozgásba jött a vidék is, a cél magasztosságát papok és más ügybuzgó barátok ismertették a néppel. A tehetősebb forintjait, a szegény filléreit hozta nemes szívvvel az emlék-alap növelésére. A jótékonsági szellemnek folytonos éberségben tartása, a tényekben nyilvánuló lelkesülés fokozatos emelése a fáradhatlan gyűjtő buzditó szózatai által az alapot 1878 végén már 7053 frt 25 kr-ra emelte. Még csak néhány hónap volt hátra a kitűzött időig, s 3000 frt hiányzott a célba vett összegből. De a nemes gyűjtő lelkesültségben nem lankadva, mind magasbra emelte a zászlót, melyet kezébe fogott, s melyre Dávid Ferencz örökemlékezetű fényes neve volt felírva. Ügybuzgó barátok is támogatván, az adakozások egymást követték, régi adakozók többször ismételten újabb adományokkal járultak s Ferencz József püspök úr a székely-kereszturi zsinaton 11,000 frtot meghaladó összeget jelenthetett be a Dávid Ferencz emlékének szánt első koszorú gyanánt, mely az unitárius áldozatkészség egyik kiváló történelmi jelentőségű példája marad örökre.

A székely-kereszturi zsinaton főt. Ferencz József püspök úr egyzersmind egy indítványt is terjesztett be a gyűjtött alapítványt il-

letőleg, melyszerint a kamatjövedelem $\frac{5}{6}$ -a, tekintettel a vallásközönség időszerinti legnagyobb szükségeire, mindenkor az Egyh. Főtanács szabad rendelkezése alatt álljon és e pont értelmében, a fennálló körülmények szerint, $\frac{2}{6}$ az általános nyugdíjalapba, $\frac{1}{6}$ az özvegy tanárnék és árváik segélyalapjába, $\frac{1}{6}$ irodalmi czélokra s $\frac{1}{6}$ szegény ekkleziák és belső emberek segélyezésére adadni határozottassék, a fennmaradó $\frac{1}{6}$ a tőke növelésére fordittatván. A zsinati Főtanács egy bizottságnak adván ki ekkor az ügyet, ennek véleményadása után az 1880-ki Főtanácson egész terjedelmében elfogadtatott az indítvány az alap felhasználása iránt.

Nem e sorok czélja a nemes indítványozó és a közönség nemes áldozatkészségét érdemlegesen méltányolni ez alapítványnak mostani színrehozatalánál, hanem annak történetét röviden felújítva, a jelen szükségeire és a jövő biztosítására tekinteni.

A székely-kereszturi zsinat felkérte volt Ferencz József püspök urat, hogy az alapítvány fejlesztését sziveskedjék továbbra is gondozása alatt tartani, s ő a maga részéről is kijelentette ez iránti határozott szándékát és készségét. Azóta már a harmadik év járja az idő gyorsforgású kerekén és e három év alatt alig három közlemény adatott a Dávid Ferencz alapítványra tett kegyes adományokról. Hogy többnek közrebocsátása nem a gyűjtőn mult, önként érthetni, valamint azt is, hogy a lelkesülés árama után alászállás következett be a közönség áldozatkészségében. Különbben is alig egy év mulva egy más nagy czél: a budapesti ekklezsia ügye felé fordult a közönség figyelmével. Az vette igénybe áldozó erejét és fogja venni még sok ideig.

De nekünk a Dávid Ferencz-alapítvány továbbfejlesztésének fölvétele vallási testületünket egyetemlegesen érdeklő kérdés s nekünk ez alapítvány ügyét újra és újult erővel kell felvennünk és nem érintve az áldozatkészség ama nyilvánulását, mely a fővárosi unitárius ekklezsia állandósítására irányul, a Dávid F.-alapítvány továbbvitelére a jótékonyosság forrásainak új ereit kell egyházunk kicsiny, de jól termő földjében megnyitnunk. Igen örvendünk, hogy e tekintetben épen ez alapítvány megteremtője, a főt. püspök úr nyilatkozott mult füzetünkben adott közleményében, kifejezést adván, hogy ez alapítvány arra van hivatva, hogy egykor a németországi Gusztáv Adolf-féle alapítvány szerepét vigye kicsiny egyházunkban, vagy hogy nekünk is legyen egy domestikánk. Az idők jelének megértése e nyilatkozat. Az unitarismus az utóbbi időkben nagy lendületet vett. Az unitárius elvek széles tért hódítottak. Egyházi fennállásunk háromszá-

zas évfordulóját, valamint a Dávid Ferencz emlékünnepélyét oly figyelem és rokonszenv kísérte más felekezetek részéről is, minőt az előtt az unitarismus virágkorától, a 16 száztól, kezdve hasztalan keresünk. Létszámunk is tetemesen gyarapodott. De ki tagadhatná, hogy az unitárius tan előhaladásával, a nemzet elfogulatlan értelmisége előtt kivivott tekintélyes állásával nem áll arányban egyházunknak gyakorlati, vagyis az életben való előhaladása. Minden protestans egyházban elevenen kezdik érezni azt, hogy az egyháztestület némely tagjainak gondozására nem fordítatik elég gond. A protestans egyházak Magyarországon, mint egész, a gyöngé részek fentartására, erősítésére alig fejtettek ki számbavehető erélyt eddigelé. Így jutottak Erdélyben csaknem a megsemmisülésre a mezőszéki és hunyadmegyei ref. ekklezsiák. A protestansok eléggé látják e részben való mulasztásukat és a mult évi debreczeni zsinaton tekintélyes egyházi és világi férfiak nagy összegek aláírásával egy, az összes magyarországi reformált egyházakra szóló domestika alapját vetették meg eme hiba helyrehozására, az egyház eme szükségének kielégítésére. Az ág. hitvallásnak már korábban segítettek magukon a németországi Gusztáv Adolf-egyletbe való belépés által, és így évenként több százra rugó összeggel támogatják szegényebb ekklezsiáikat. Az unitáriusokról azt mondják, hogy összetartók és kétségtelenül sok igaz van ebben, de az unitárius egységesség is a jelzett tekintetben kevésbé jutott érvényre. Szétszórta élő hiveink megtartására Erdély különböző részeiben majd semmit sem tettünk. Székely-Udvarhelyt néhány hívünkéből megalakult a fiók-egyház, de anyagi szükségek miatt élete csupa vergődés, évek óta semmi előhaladás. Brassóban, hol a jezsuiták a mult évszázban hiveinket minden vagyonuktól megfosztották, számos unitárius él elhagyatva, egyházunkra nézve a megsemmisülés veszélyének minden perczen kitéve. Sepsi-Szent-Györgyön, Háromszék központján, az unitáriusok isteni tiszteletben nem részesülnek. Fogaras igéért esd. Nagy-Szeben, Küküllő- és Udvarhelymegye szétszórta unitáriusai az egyház testében csupán a jó Isten gondjára bízott részek. A szervezett gyülekezetek közül a szegényebbek napról-napra zállnak. A kepepadás egyházainkban aggasztó kérdés. A papok részéről általános a panasz az önfentartás küzdelmei miatt. A gyülekezetek népiskoláik fentartásától, a hol lehet, menekülnek, az államnak vagy a községnek adván fel az ősöktől átszállított örökséget. Égető szükségek, vérző sebek, melyeknek elgondolása minden unitárius szivet fájdalmasan kell hogy érintsenek. E jelenségeket tovább összedugott kézzel nézni létfontosságunk tiltja. A kik elszórta élnek,

azok véreinkből való vér, a székely testből, s megtartásuk sok helyen nemcsak a vallási, hanem egyszersmind a hazafiúi felelősség súlyával nehezedik vállainkra. Hogy mily közelről érdekel a gyengébb egyházak támogatása, s hogy mennyire bevág az iskolakérdés egyházi épületünk talapzatába, úgy hiszem, nem szükség mondanom. Ha valamiben, itt kell tehát megmutatni összetartásunkat, kifejezést adni az egészséges szellemnek egyakarató működésben.

És a célra nézve semmi igérőbb alakban nem jelentkezik szemem előtt, mint ép a Dávid Ferencz-alapítvány, melynek rendeltetése meghatározásánál az indítványozót eme helyzetre való tekintet is vezérelte. Megtartani és életerőssé tenni a gyengébb részeket az egyház testében és fentartani iskoláinkat, mint vallási életünknek is hatalmas erődeit a mai idő követelményeire mérve feladatunk.

Épen azért kell a Dávid Ferencz-alapítvány ügyét ismét felvennünk és rendszeres adakozást létesítve, megteremtünk az **unitárius domesticát**. Dávid Ferencz-alapítvány perselyek, úgy tudom, már vannak is templomainkban, a hol nincsenek, állítani kell. Ezek iránt kell tehát a figyelmet újra felhívni és, hogy minél gazdagabb eredményt érhessünk el, nézetem az, hogy évenként egyszer ugyanazon a napon összes templomainkban alkalmi beszéd mellett általános gyűjtés rendeztessék a Dávid Ferencz-alapítványra. Hogy ezenkívül a gyűjtésnek még minő módjai veendőik igénybe, azt a helyi körülmények szerint meg fogja az ügy apostolainak sugni a jó érzék.

Eme nagy horderejű ügyet: a Dávid Ferencz-alapítvány újra felvételét és unitárius domesticává emelését ajánlom paptársaim és lelkes világi férfaink figyelmébe.

Dávid Ferencz megteremtette az egyházat, mi az ő neve, szelme által lelkesítve, törekedjünk megtartani.

PÉTERFI DÉNES.